

Тетяна ХРИСТОВА

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького

Владислав ПЮРКО

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького,

Мелітопольська гімназія № 22 Мелітопольської міської ради Запорізької області

Світлана КАЗАКОВА

Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій Університету

«Україна»

Ольга ПЮРКО

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького

ІНФОРМАЦІЙНА ПАРАДИГМА ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

Анотація. На основі використання методу інформаційно-структурного моделювання обґрунтовано інформаційну модель здоров'я людини, яка складається з таких блоків: інформаційного поля знань основних предметних сфер (біологія, психологія, соціологія); інформаційно-технологічної бази дослідження; інформаційно-організаційних засобів керування.

Abstract. Based on the use of information-structural modeling, the information model of human health is substantiated, which consists of the following blocks: information field of knowledge of the main subject areas (biology, psychology, sociology); information and technological base of research; information and organizational means of management.

Ключові слова: індивідуальне здоров'я, інформаційне моделювання, компоненти здоров'я.

Keywords: individual health, information modeling, health components.

Вступ. Трендове фокус здорової людини передбачає формування гармонійної, всебічно розвиненої особисті [1, 4]. Здорова людина адекватно реагує й адаптується до умов екологічного, біологічного та соціального довкілля, що постійно змінюються, а також систематично морально вдосконалює себе, підтримує високий рівень особистої дієздатності [2]. Модерний етап розгляду цієї багатоаспектної проблеми у трансверсальному аспекті передбачає уявлення про здоров'я як про інтегральну систему, що обумовлює головний концепт життєздатності організму і життя людини в суспільстві [6]. Останнім часом стало зрозуміло, що подальше ефективне розв'язання проблеми здоров'я можливе не лише на засадах універсалізації самого визначення «здоров'я», а й за допомогою модерних підходів його дослідження, де провідне місце надається методам інформаційних технологій.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати інформаційно-структурну модель здоров'я людини. **Завдання дослідження:** схарактеризувати компоненти інформаційно-структурної моделі здоров'я; визначити рівні інформаційної структури здоров'я людини.

Матеріал та методи дослідження. Теоретико-методологічну основу роботи складало синергічне застосування: принципу науковості для висвітлення причинно-наслідкових зв'язків у системі інтегрального здоров'я та системного підходу, спрямованого на з'ясування реальних складнощів, що виникли в процесі дослідження феномену здоров'я людини. Такий підхід обумовив вибір методів дослідження: загальнонаукових – аналіз, синтез, систематизація, узагальнення наукового контенту щодо інформаційного концепту феномену здоров'я людини; міждисциплінарних – аксіологічний метод використовувався для вивчення здобутків наукової спільноти в галузі інформаційної концепції інтегрального здоров'я; метод інформаційно-структурного моделювання передбачав створення інформаційно-структурної моделі здоров'я людини.

Результати дослідження та їх обговорення. Реалізація методу інформаційно-структурного моделювання вимагає дедуктивного способу розчленування складної проблеми на якісні складові, які містять інформацію про структурно-функціональний рівень предмета моделювання, а також опис загальної організації цих компонентів та їх проблемно-орієнтованих вербальних блоків [3, 8]. Запропонована сучасна інформаційна парадигма інформаційного здоров'я здорової людини як комплекс фізичного, психічного та соціального компонентів [5, 7]. Системне уявлення про здоров'я здорової людини в інформаційному контексті містить, як мінімум, три компоненти:

- блок інформаційного поля знань основних предметних сфер;
- блок інформаційно-технологічної бази дослідження;
- блок інформаційно-організаційних засобів керування.

Інформаційне поле знань основних предметних сфер (перший блок) об'єднує такі науки: біологія, психологія, соціологія. Ці наукові сфери є базисними для категорії здоров'я та постачають знання для формування концептуальних уявлень про здоров'я. Завдяки цим наукам реалізується синергічний підхід до проблеми здоров'я з позицій поєднання фізичної, психічної та соціальної його складових; міждисциплінарна методологія дослідження; концептуальний обмін конструктивною інформацією.

Другий блок проблеми здоров'я представлений інформаційно-технологічною базою досліджень. Кожна з перерахованих вище наукових сфер володіє власними методами діагностики, які використовуються для моніторингу певної сторони здоров'я людини – тіла, мозку або поведінки. Сучасний стан розвитку інформаційно-комунікативних технологій з їх методологією, методами, засобами аналізу та синтезу обумовлює новий рівень усвідомлення та представлення вже відомих й одержання нових знань.

Інформаційно-організаційні засоби керування станом здоров'я (третій блок) включають: інформаційно-пропагандистські засоби формування нового

типу мислення (розвиток навичок здорового способу життя, моди на здоров'я); інформаційний «банк здоров'я» населення на базі уніфікованої технології біокомедини; інформаційні методики комп'ютерного самотестування людиною індексу інтегрального здоров'я; універсальні критерії адекватності й оптимізації оздоровчих програм, які сприяють формуванню, підтримці та збереженню здоров'я на всіх етапах життя людини (валеологічний дискурс).

Інформаційний аспект розгляду проблеми здоров'я обумовив формування узагальненого уявлення про індивідуальне здоров'я людини з позицій інформаційно-структурного моделювання, а саме: дозволив розробити інформаційну концепцію інтегрального здоров'я як єдності фізичного, психічного і соціального здоров'я, верифікувати її, одержавши інформаційні знання про стан системи в цілому шляхом переведення вербально-якісної інформації в кількісні оцінки.

Узагальнена інформаційна структура здоров'я виглядає як ієрархічно розгалужене дерево з п'ятьма рівнями. Кожен щабель, своєю чергою, містить різну кількість інформаційних моделей, що відбивають його поточний стан.

Перший рівень структури здоров'я представлений індивідуальним інтегральним здоров'ям.

Другий рівень містить окремі складові здоров'я, які називаються статусами: фізичний, психічний і соціальний.

Третій рівень формують компоненти статусів здоров'я, кожен з яких має певні структуру і функцію.

Четвертий рівень базується на складових компонент.

П'ятий рівень структури здоров'я утворюють окремі показники складових здоров'я.

Оцінка інтегрального стану здоров'я має вигляд лінійно-виваженої суми стану узагальнених оцінок трьох його статусів – фізичного, психічного і соціального. Виходячи з припущення, що кожен з трьох статусів (фізичний,

психічний, соціальний) робить однаковий внесок у формування стану інтегрального здоров'я, було включено до загальної оцінки інтегрального здоров'я узагальнені оцінки стану статусів з рівними ваговими коефіцієнтами.

Висновки. Таким чином, базуючись на сучасній парадигмі здоров'я та системно-логічному аналізі наукових джерел, можна констатувати, що інформаційний простір статусів здоров'я являє собою цілісну багатовимірну динамічну структуру, в якій реалізується системно-ієрархічний гомеостаз взаємодії фізичного, психічного і соціального статусів здоров'я на різних ієрархічних щаблях. Ця взаємодія може мати різну глибину або різний ступінь аж до перекриття масивів елементів, коли окремі елементи є загальними для двох чи трьох статусів. Здоров'я нації показує рівень якості життя, що визначається за низкою параметрів: матеріальними, соціальними, психоемоційними, розвитком фізичної культури та спорту.

Перспективи подальших досліджень. Необхідне подальше теоретичне переосмислення з позицій сучасних інформаційних технологій проблеми здоров'я як динамічної системи, що активно та цілеспрямовано розвивається.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук, Ю.Д. (2017). Сучасні підходи до розуміння сутності здоров'я людини та суміжних з ним понять. Загальна теорія здоров'я і здоров'язбереження: кол. монограф. Харків: Вид. Рожко С.Г. С. 5-16.
2. Гриценко, В.І., Белов, В.М., & Кутова, А.Б. (2006). Здоров'я людини як багатоаспектна проблема. Вісник Національної Академії наук України. № 6. С. 51-56.
3. Гриценко, В.І., Котова, А.Б., Вовк, М.І., Кіфоренко, С.І., & Белов, В.М. (2007). Інформаційні технології в біології та медицині: курс лекцій. Київ: Наукова думка. 383 с.

4. Ісакова, О.І. (2018). Здоров'я як соціальна цінність. Сучасні здоров'язбережувальні технології: монограф. Харків: Оригінал. С. 19-25.
5. Христова, Т.Є. (2018). Інформаційний простір проблеми здоров'я. Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту. Харків: ХДАФК. Вип. 2. С. 120-123.
6. Khrystova, Tetiana. (2019). Preservation of health of students in the process of study. Modern Technologies in Education. Collective Scientific Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. P. 18-31.
7. Lange, T. (2006). Model selection and information fusion in grouping. Zürich: Swiss Federal Institute of Technology Zürich. 170 p.
8. Kudyba, Stephan. (2021). Healthcare Informatics. Strategies for the Digital Era. Florida: CRC Press. 265 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Христова Тетяна Євгенівна: *д.б.н., професор; Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького: вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь, Запорізька область, 72300, Україна.*

Khrystova Tetiana: *Doctor of Biological Sciences, Professor; Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University: Hetmanska St., 20, Melitopol, Zaporozhye region, 72300, Ukraine.*

<https://orcid.org/0000-0003-1621-695X>

E-mail: fizreabznu@gmail.com

М.т.: 0982126847

Пюрко Владислав Євгенович: *магістр з фізичної терапії та ерготерапії; Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького: вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь, Запорізька область, 72300, Україна; Мелітопольська гімназія № 22 Мелітопольської міської ради Запорізької області: 2-й провулок Лютневий, 32, м. Мелітополь, Запорізька область, 72304, Україна*

Puurko Vladyslav: *master of Physical Therapy and Occupational Therapy; Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University: Hetmanska St., 20, Melitopol, 72300, Ukraine; Melitopol Gymnasium № 22 of Melitopol City Council of Zaporozhye region: 2nd Lane Lyutnevyy, 32, Melitopol, Zaporozhye region, 72304, Ukraine*

<https://orcid.org/0000-0001-9296-6619>

E-mail: vlad.1994ak@gmail.com

М.т. 0982428919

Казакова Світлана Михайлівна: к.б.н., доцент; Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій Університету «Україна»: вул. Інтеркультурна, 380, м. Мелітополь, Запорізька область, 72316, Україна

Kazakova Svetlana: candidate of Biological Sciences, Associate Professor; Melitopol Institute of Ecology and Social Technologies of the University «Ukraine»: Interkultura St., 380, Melitopol, Zaporozhye region, 72316, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-7276-506X>

kazakovasm45@gmail.com

М.т.: 0684886501

Пюрко Ольга Євгенівна: к.б.н., доцент; Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького: вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь, Запорізька область, 72300, Україна.

Purko Olga: candidate of Biological Sciences, Associate Professor; BogdanKhmelnitskyMelitopolStatePedagogicalUniversity: HetmanskaSt., 20, Melitopol, Zaporozhyeregion, 72300, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0002-3681-073X>

diser0303@gmail.com

М.т.: 0982428920